

УКРАЇНА

**УРЯДОВИЙ УПОВНОВАЖЕНИЙ У СПРАВАХ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ**

Government Agent
before the European Court of Human Rights
Ukraine
вул. Городецького, 13, м. Київ, 01001, Україна

Agent du Gouvernement
auprès de la Cour Européenne des Droits de l'Homme
l'Ukraine
13, Horodetskogo St. Kyiv, 01001, Ukraine

Тел.: +380 44 278-37-23, факс.: +380 44 271-17-83
E-mail: themis@minjust.gov.ua http://www.minjust.gov.ua

16.11.15

№ 4405/12.0.1-46-15

На №

Міністерство внутрішніх справ України

✓ **Національна академія внутрішніх справ**
пл. Солом'янська, 1, м. Київ - ДСП, 03035

ГУ МВС України в Харківській області
вул. Раднаркомівська, 5, м. Харків, 61000

**Харківське міське управління ГУМВС
України в Харківській області**
вул. Ярославська, 1/29, м. Харків, 61002

*Щодо виконання рішення Європейського суду
з прав людини у справі «Серіков проти України»*

23 липня 2015 року Європейським судом з прав людини (далі – Європейський суд) ухвалено рішення у справі «Серіков проти України», заява № 42164/09, яке набуло статусу остаточного 23 жовтня 2015 року.

У вказаному рішенні Європейський суд констатував порушення матеріального та процесуального аспектів статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) у зв'язку з жорстоким поведінням працівників міліції із заявником та відсутністю ефективного розслідування відповідних скарг заявника.

Крім того, Європейський суд зобов'язав державу сплатити заявнику 8 000 (вісім тисяч) євро відшкодування моральної шкоди та 5 200 (п'ять тисяч двісті) євро компенсації судових та інших витрат.

Факти справи та суть порушень зазначено у стислому викладі рішення, що додається.

Відповідно до статті 2 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» та пункту 1 статті 46

5424
25 11 2015

Конвенції рішення Європейського суду є обов'язковими для виконання Україною.

Під виконанням рішення Європейського суду слід розуміти виплату відшкодування, а також вжиття державою додаткових заходів індивідуального характеру, спрямованих на усунення конкретного порушення, визначеного в рішенні Європейського суду, та заходів загального характеру, спрямованих на усунення підстав для надходження до Європейського суду аналогічних заяв проти України у майбутньому.

За цими критеріями Комітет міністрів Ради Європи (далі – КМ РЄ) здійснює оцінку виконання державою рішень Європейського суду, виходячи з інформації, наданої державними органами щодо заходів, вжитих на виконання вказаного рішення. Відповідні положення закріплені у Правилах КМ РЄ щодо контролю за виконанням рішень Європейського суду та умов дружнього врегулювання (від 10 травня 2006 року).

Обсяг та суть заходів індивідуального та загального характеру, необхідних для виконання кожного конкретного рішення Європейського суду, безпосередньо залежать від характеру порушень, констатованих Європейським судом.

У своєму рішенні Європейський суд, серед іншого, вкотре зазначив таке: *«що стосується тягара» доведення у справах про стверджуване жорстоке поводження під час затримання, то саме на державу покладається обов'язок надати правдоподібне пояснення причин виникнення тілесних ушкоджень та довести, що застосування сили не було надмірним; в іншому випадку безсумнівно виникає питання за статтею 3 Конвенції...»* (п. 59 рішення), а також таке: *«з огляду на усі наявні матеріали, Суд вважає встановленим, що гематоми на шиї та плечі заявника, а також синець на його зап'ястку було завдано після його зустрічі з працівниками міліції 16 травня 2008 року та до моменту, коли він того дня залишив відділ міліції»* (п. 66 рішення).

Виходячи із висновків Європейського суду у цій справі, прошу вжити таких заходів для виконання цього рішення Європейського суду та попередження аналогічних порушень в майбутньому:

1) провести службове розслідування за встановленим Європейським судом у цій справі фактом жорстокого поводження працівників органів внутрішніх справ із заявником 16 травня 2008 року;

2) забезпечити професійну підготовку працівників органів внутрішніх справ з питань вивчення Конвенції та практики Європейського суду, зокрема щодо недопущення жорстокого поводження з особами при їх затриманні та з особами, які тримаються під вартою, а також щодо дотримання стандартів ефективного розслідування відповідно до Конвенції та практики Європейського суду;

3) забезпечити неухильне дотримання працівниками органів внутрішніх справ положень чинного законодавства України, в тому числі Конвенції та практики Європейського суду, під час проведення досудових розслідувань на національному рівні;

4) довести до відома працівників органів внутрішніх справ всіх рівнів висновки Європейського суду у цій справі.

Окремо повідомляю, що найближчим часом автентичний переклад вказаного рішення буде надруковано у збірнику нормативно-правових актів «Офіційний вісник України» та розміщено на сайті Міністерства юстиції України (www.minjust.gov.ua).

З метою забезпечення належного звітування держави перед КМ РЄ прошу повідомити про результати розгляду цього листа до **30 січня 2016 року**.

Додаток: *стислий вkleд рішення у справі «Серіков проти України» в 1 прим. на 2 арк.*

Борис Бабін

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «СЕРІКОВ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF SERIKOV v. UKRAINE)
Заява № 42164/09

Стислий виклад рішення від 23 липня 2015 року

16 травня 2008 року заявника було затримано працівниками відділу по боротьбі з незаконним обігом наркотиків та доправлено до Харківського міського управління ГУМВС України в Харківській області (далі – відділ міліції). Після проведення обшуку особистих речей заявника працівник міліції Г. склав протокол, згідно з яким у заявника виявлено пакунок з речовиною, якою, як пізніше було встановлено, виявилась марихуана.

За твердженнями Уряду, коли працівники міліції почали складати зазначений протокол на місці затримання заявника, він намагався втекти. У зв'язку з цим працівники міліції застосували до нього наручники. Заявник стверджував, що у відділі міліції до нього було застосовано жорстоке поводження з метою примусити його надати визнавальні покази. Зокрема, він стверджував, що йому погрожували звалтуванням та зброєю, били ногами і руками по голові та всьому тілу, а також застосували до нього «палестинське підвішування», з руками, закутими у наручники у положенні «за спиною», його підіймали на висоту одного або півтора метра, а потім кидали на підлогу обличчям долілиць.

О 22 год 05 хв заявника було звільнено після того, як він розписався у Журналі обліку доставлених, відвідувачів та запрошених до відділу міліції, що не має претензій до працівників міліції. Через годину до відділу міліції прибула карета швидкої допомоги, і заявника оглянула фельдшер Ф., яка у карті виїзду швидкої допомоги зазначила, що заявник не мав скарг, і видимих тілесних ушкоджень у нього виявлено не було.

Після огляду заявника у відділі міліції він та його матір одразу поїхали до Головного управління Міністерства внутрішніх справ України у Харківській області (далі – Головне управління МВС), де заявник подав скаргу на жорстоке із ним поводження працівників міліції. Начальник відділу по боротьбі з незаконним обігом наркотиків, який, за словами заявника, був присутній під час огляду заявника фельдшером швидкої медичної допомоги, поїхав слідом за заявником до Головного управління МВС та організував його огляд черговим судово-медичним експертом. У висновку судово-медичного дослідження було зазначено про наявність у заявника тілесних ушкоджень, які могли утворитися у дату та за обставин, описаних заявником, та що садна на його зап'ястку могли бути спричинені наручниками. Пізніше заявнику було діагностовано струс мозку, забої м'яких тканин голови та грудної клітини і рекомендовано госпіталізацію.

17 травня 2008 року матір заявника подала до прокуратури Харківської області (далі – обласна прокуратура) скаргу з вимогою порушити кримінальну справу щодо працівників міліції. Під час дослідчої перевірки тверджень про жорстоке поводження обласною прокуратурою було призначено обстеження заявника судово-медичними експертами, у низки осіб відібрано письмові пояснення. 6 червня 2008 року обласна прокуратура винесла постанову про відмову в порушенні кримінальної справи щодо працівників міліції у зв'язку з відсутністю в їх діях складу злочину.

В подальшому Червонозаводський районний суд м. Харкова та Московський районний суд м. Харкова неодноразово скасовували постанови обласної прокуратури та прокуратури Московського району міста Харкова про відмову в порушенні кримінальної справи, повертали матеріали справи на додаткову перевірку та надавали органам прокуратури вказівки щодо необхідності проведення додаткових слідчих дій, зокрема очної ставки заявника і працівників міліції, а також відтворення обстановки і обставин події. Однак органи прокуратури продовжували виносити постанови про відмову в порушенні кримінальної справи, у яких, серед іншого, зазначали, що вказівки судів виконати неможливо, оскільки вказані судом слідчі дії можна було провести лише після порушення кримінальної справи, а не на етапі проведення дослідчої перевірки.

Останню постанову районної прокуратури про відмову в порушенні кримінальної справи щодо працівників міліції від 25 жовтня 2010 року матір заявника оскаржила до районного суду. На час останніх повідомлень від заявника провадження у районному суді ще тривало.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтями 3 і 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на жорстоке поводження працівників міліції та непроведення органами влади ефективного розслідування його скарг на жорстоке поводження. Європейський суд, якому належить провідна роль щодо здійснення юридичної кваліфікації фактів справи, дійшов висновку, що зазначені скарги мають розглядатися виключно за матеріальним і процесуальним аспектами статті 3 Конвенції.

Розглянувши скарги заявника на жорстоке поводження працівників міліції, Європейський суд зазначив, що через годину після звільнення заявника з міліції у нього було зафіксовано ряд тілесних ушкоджень. Аргумент Уряду про те, що скарги заявника є безпідставними, оскільки безпосередньо перед його звільненням фельдшер швидкої медичної допомоги не зафіксувала у заявника жодних тілесних ушкоджень, Європейський суд відхилив як неправдоподібне. Так, Європейський суд вказав, що межі огляду фельдшером були обмеженими і її метою насамперед було надання заявникові невідкладної медичної допомоги, а не фіксація його тілесних ушкоджень. Крім того, жоден зі свідків затримання заявника не вказав на наявність у заявника тілесних ушкоджень до зустрічі з міліцією. Не могли тілесні ушкодження утворитися і після звільнення заявника з

відділу міліції, оскільки до Головного управління МВС України, куди заявник поїхав одразу після відділу міліції і де у нього зафіксували численні тілесні ушкодження, заявник їхав разом зі своєю матір'ю та у супроводі працівника міліції О.Д. Європейський суд загальною дійшов висновку, що Уряд належним чином не довів, що тілесних ушкоджень заявнику було завдано в інший спосіб, а не внаслідок жорстокого поводження працівників міліції. Таким чином, було порушення матеріального аспекту статті 3 Конвенції.

У відповідь на скарги заявника на відсутність ефективного розслідування його тверджень про жорстоке поводження Європейський суд вкотре зазначив, що органи прокуратури розглядали відповідні скарги лише в межах дослідчих перевірок, при цьому кримінальну справу не було порушено. Європейський суд у різних контекстах вже встановлював, що дослідча перевірка не відповідає принципам ефективного засобу юридичного захисту, оскільки слідчий, у провадженні якого знаходиться справа, в її межах може провести лише обмежене коло слідчих дій. Національні суди також неодноразово вказували органам прокуратури на необхідність проведення додаткових слідчих дій, проте такі вказівки не виконувалися. Європейський суд також звернув увагу на те, що кілька разів районна прокуратура призначила судово-медичну експертизу для надання відповіді на запитання, пов'язані з тілесними ушкодженнями заявника, але потім відмовляла в порушенні кримінальної справи щодо працівників міліції, не очікуючи висновків призначених експертиз. Таким чином, Європейський суд дійшов висновку, що національні органи влади не забезпечили проведення ефективного розслідування тверджень заявника про жорстоке поводження. Отже, було порушення процесуального аспекту статті 3 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОСЛОСНО

- «1. Оголошує заяву прийнятною;
2. Постановляє, що було порушення матеріального аспекту статті 3 Конвенції;
3. Постановляє, що було порушення процесуального аспекту статті 3 Конвенції;
4. Постановляє, що
 - (а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявникові такі суми, що мають бути конвертовані у валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
 - (i) EUR 8 000 (вісім тисяч) євро вшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися;
 - (ii) EUR 5 200 (п'ять тисяч двіст) євро компенсації судових та інших витрат і додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися; ця сума має бути перерахована безпосередньо на банківський рахунок представника заявника;
 - (б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься пеня у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, та до якої має бути додано три відсоткові пункти;
5. Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.»